

ΔΟΚΙΜΙΟ : ΕΝΔΟΣΚΟΠΗΣΗ
του Γιάννη Μηνά

Σκέψεις πάνω σε λόγια του Σοπενάουερ

«Ο πνευματικά ανεπτυγμένος άνθρωπος θα επιδιώξει προπάντων αποφυγή του πόνου και της ανυπομονησίας, ησυχία και στιγμέςσχόλης, επομένως θα επιζητήσει μια ήρεμη, μετρημένη και όσο γίνεται δίχως έγνοιες ζωή. Και σύμφωνα μ'αυτά, αφού κάνει κάποια γνωριμία με τους λεγόμενους ανθρώπους, θα επιλέξει να αποτραβηχτεί. Και το μεγάλο πνεύμα, μάλιστα, θα επιλέξει τη μοναξιά. Γιατί όσο πιο πολλά έχει κάποιος στον ίδιο του τον εαυτο, τόσο πιο λίγα χρειάζεται απ' έξω, και τόσο πιο λίγο σημαντικοί μπορεί να του είναι οι άλλοι. Γι' αυτό η ανάπτυξη του πνεύματος δεν οδηγεί στην κοινωνικότητα»

Άρθουρ Σοπενάουερ

Ίσως να είναι έτσι. Ο «πολιτογραφημένος» στον κόσμο των Ιδεών άνθρωπος πληρώνει το αντίτιμο με τη μοναξιά του. Είναι επιλογή αλλά και καταδίκη. Επιλογή γιατί η βοή και οι ασυνάρτητες συνομιλίες του πλήθους κουράζουν, προβάλλουν τη ματαιοδοξία που ο στοχαστικός νους αντιλαμβάνεται και δεν μπορεί να αντέξει, αλλά και την αφελή άγνοια του όχλου που ζει λες και δεν πρόκειται να φύγει ποτέ από αυτό το θέατρο του παραλόγου που λέγεται ζωή... Σχετικά με την καταδίκη δεν το σχολιάζω. Δεν το νιώθω είτε γιατί όσο κι αν το επιθυμείς δεν μπορείς να αποκόψεις από το πλήθος είτε γιατί, αν συνήθισες τη μοναξιά του ασκητή, είσαι ευλογημένος.

Δεν ενστερνίζομαι τον πεσιμισμό του Γερμανού φιλοσόφου. Η ζωή έχει τόσες ομορφιές... Η θάλασσα, ο φλοίσβος των κυμάτων, το άρωμα που απόμεινε σε έναν ξεχασμένο λαϊκό κάποιο βράδυ, τα παραθυρόφυλλα που εμβαπτίζονται στο φως του ήλιου κάθε δειλινό, όταν μας απαρνείται... Όχι! Απλώς, το να «πολιτογραφείσαι», όπως προανέφερα, στον κόσμο των Ιδεών είναι μια καταδίκη. Τρέχεις να κρυφτείς κάτω από τον ίσκιο της αλήθειάς σου. Μην ξεχνάμε πως ο Οιδίποδας, το αρχέτυπο του τραγικού ανθρώπου, όταν γνώρισε

την αλήθεια αυτοτυφλώθηκε και αυτοεξορίστηκε. Για την τύχη του ακόμη δεν έχουμε γνώση και δεν θα αποκτήσουμε ποτέ. Το δάσος στον Κολωνό φιλοξένησε την τραγωδία της ανθρώπινης ζωής που υπέφερε χωρίς το φταίξιμο να είναι δικό της...

Δεν θα μάθουμε ποτέ για τον Οιδίποδα, γιατί όλοι όσοι μαθαίνουν την αλήθεια αισθάνονται περιττοί σε αυτό το επαναλαμβανόμενο σενάριο της ανθρώπινης τραγωδίας. Η Αρχαία Ελληνική Τραγωδία είναι το σπουδαιότερο δημιούργημα του ανθρώπινου πνεύματος, γιατί όρισε ως ακατάλυτο κανόνα της ύπαρξης την τραγικότητα του ανθρώπου, την αδυναμία να ορίσει αποκλειστικά μόνος του τη ζωή του. Δεν εννοώ μια μοιρολατρική αντίληψη της ζωής και δεν αντιλαμβάνομαι τον άνθρωπο ως άβουλο πλάσμα, έρμαιο μεταφυσικών δυνάμεων. Απλώς, η συνύπαρξή μας στις ανθρώπινες κοινωνίες μάς αναγκάζει να αποξενωθούμε από τον εαυτό μας, να υποδυθούμε ρόλους που δεν μας ταιριάζουν, να γίνουμε καταναλωτές, εργάτες, εραστές, χρήστες ουσιών, κοινωνικών δικτύων, αλκοολικοί, σεξουαλικά κυνικοί. Αντί να «καταναλώνουμε» όνειρα, μάθαμε από τα μικράτα μας να «καταναλώνουμε» τη συνείδησή μας, την παιδικότητά μας σε θρανία και σε βίαια θεάματα της τηλεόρασης, την ελευθερία μας υπακούοντας σε όσα μας κανοναρχεί αυτή η άθλια εφεύρεση, το ρολόϊ.

Μακρηγορώ το ξέρω... αλλά το μυαλό διαγράφει μαιάνδρους, όταν στοχάζεται. Μου έρχεται στον νου ένας άλλος οχλολοίδορος φιλόσοφος, ο Ηράκλειτος της Εφέσου. «Εδιζησάμην έμεωυτόν: ανεζήτησα τον εαυτό μου», έλεγε ο σκοτεινός φιλόσοφος. Προσπάθησε να περιπλανηθεί στα έσχατα σύνορα της ψυχής και αυτό έγινε ο κανόνας της ζωής του. Αυτό που σήμερα, όπως ανέκαθεν, αποφεύγει ο κοινός νους. Ίσως γιατί στα αυλάκια της ψυχής η οι στερεμένες λίμνες αν πληρωθούν, δεν θα μας ξεδιψάσουν, αλλά θα μας πνίξουν. Όμως πώς να αποστρέψεις το βλέμμα στο «ήθος ανθρώπω δαίμων»; Οι πράξεις μας έχουν τις ρίζες τους στην ψυχή μας και όσο ανεξερεύνητη μένει τόσο πιο οργισμένη θα στραφεί σαν σκληρός δικαστής.

Για να ανθίσουν αυτά στον νου του φιλοσόφου ακολούθησε το μονοπάτι της ασκητικής μοναξιάς. Ο Διογένης Λαέρτιος μαρτυρεί πως αποτραβήχτηκε στον ναό της Αρτέμιδος και μακριά από τη βοή του πλήθους, μες στην ησυχία της φύσεως ανακάλυψε αλήθειες και προσπάθησε να τις ανακοινώσει στους ανθρώπους. Είναι, όμως, έτοιμο το σύνολο να βγει στο φως; Τι νομίζεις; Το δράμα του Θεανθρώπου δεν ενσαρκώνει κάτι άλλο παρά τον Γολγοθά και τον Καύκασο του Προμηθέα, που εναντιώνεται στον κοινό νου, στην άρνησή του να δει πέρα από τον ορίζοντα και την ύλη.

Από την άλλη, μην πιστεύεις πως ο φιλόσοφος, ο ποιητής, ο δάσκαλος, ο ζωγράφος και όλοι οι υπηρέτες των Μουσών υιοθετούν μια ελιτιστική συμπεριφορά και αποτραβιούνται... Τα λόγια τους ανθίζουν σαν καλοκαιρινά λουλούδια σε πολυσύχναστους δρόμους δημοφιλούς τουριστικού προορισμού... Ποιος «πολιτεύεται» σήμερα, όμως, στα λουλούδια; Πού πήγαν τα παιχνίδια στην αλάνα, τα γρατζουνισμένα γόνατα των αληθίων, τα ατημέλητα κορίτσια με τα ξέπλεκα μαλλιά; Οι φωτογραφίες οι κιτρινωμένες ποια θέση έχουν στα «έξυπνα» κινητά, όπου όλοι είμαστε αφεγάδιαστοι και ζούμε με την απατηλή βεβαιότητα της αιώνιας ευτυχίας; Ποια θέση μπορεί να έχει ο έρωτας στη ζωή μας, όταν φοράμε τα εικονικά προφίλ, τα προσωπεία του διαδικτύου; Ερωτευόμαστε και συνουσιαζόμαστε διαδικτυακά ή, το χειρότερο, αναζητούμε στο πρόσωπο του συντρόφου μας την τελειότητα του προφίλ που εμφανίζει στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Γράφω την ώρα που η πανδημία διασκεδάζει τη ματαιοδοξία μας και μας αποδεικνύει πόσο τρωτοί είμαστε. Πόσο αφελείς... Ακόμη και τώρα μονάχη μας έγνοια η ευημερία των οικονομικών δεικτών, η επιστροφή στην κατανάλωση και στην κραιπάλη. Δεν έλειψε, βέβαια, η καταναλωτική ασυδοσία στη διάρκεια της πανδημίας. Πομπές κοιλιόδουλων σαρκίων στις υπεραγορές, οι τροφοδιανομείς ακόμη και στο χιονιά έσπευδαν να εφοδιάσουν τους αργόσχολους με εδέσματα, προκειμένου να ξεχαστεί ο εφιάλτης του εγκλεισμού. Μας ήταν τόσο μισητός ο εαυτός μας που κάπως έπρεπε να ξεχαστούμε! Το όπιο της κατανάλωσης έπρεπε να βρει κάπου να δράσει. Η πανδημία απέδειξε πολλά. Το μόνο σίγουρο που κατάλαβα σε όλη αυτή την ταραχή είναι πως μοναδικός σκοπός του ανθρώπου δεν είναι «το σεσημασμένο δέρας της ύπαρξής του» αλλά η χαμέρπεια...

Υπό αυτές τις συνθήκες μπορώ να καταλάβω τον δρόμο της φυγής όλων αυτών που προσπάθησαν να «πολιτογραφήσουν» κι άλλους στον κόσμο των Ιδεών. Όχι σαν εκείνους τους αποικιοκράτες που διέλυσαν έθνη και που η Ιστορία όσο κι αν τους καταδικάζει τους παραδίδει και σήμερα τις τύχες των λαών. Ευρώπες, ΔΝΤ, ΟΗΕ, πομφόλυγες και φληναφήματα...

Πώς να αντέξει ο λογικός νους τόσο φαρισαισμό! Τέτοια μειλίχια υποταγή δεν έχει σημειωθεί στην ανθρώπινη Ιστορία! Κάποτε η Αθήνα καταδίκασε τον Σωκράτη και του έδωσε μια θέση στην Ιστορία άθελά της. Σήμερα το κατεστημένο σε βάζει σε μιαν άκρια, σε βυθίζει μες στο πιθάρι του Διογένη, σε σπρώχνει στους δρόμους με το φανάρι να αναζητήσεις τον Άνθρωπο. Μα ο «Θεός πέθανε». Το είπε και ο Νίτσε. Ψάχνοντας να βρει τον Υπεράνθρωπο εγκλωβίστηκε στον λαβύρινθο της παράνοιας. Τι σημαίνει πως ο «Θεός πέθανε»; Πέθανε η ψυχούλα μας, ο συνάνθρωπος, η αγάπη, η δημιουργία, το δέος σαν κοιτάζεις ένα ηλιοβασίλεμα. Το κοιτάζεις και δεν κλαις που άλλη μια μέρα πέρασε ανεκμετάλλευτη, χωρίς να ερωτευτείς και να ξεχαστείς σε μια αγκαλιά,

ενώ γύρω σου ο κόσμος τρέχει, χωρίς να ξαποστάσεις το σώμα της πάνω στα σεντόνια, στα μάτια σου...

Προτιμώ τη φυγή, νοερή ή πραγματική. Κλείνω τις σκέψεις μου ενθυμούμενος στίχους του Ελύτη: «Επειδή το αδοκίμαστο και το απ' αλλού φερμένο /Δεν τ' αντέχουν οι άνθρωποι κι είναι νωρίς, μ' ακούς /Είναι νωρίς ακόμη μες στον κόσμο αυτόν αγάπη μου/Να μιλώ για σένα και για μένα». Εδώ, ο έρωτας εξόριστος στις εσχατιές της πολιτείας φωνάζει πως είναι νωρίς μες στην αγριότητα να πορευτεί. Κλείνω και σε καλώ να ζήσεις και αφού το κάνεις να κοιμηθείς γλυκά...

Αθήνα 22/4/ 2021

Γιάννης Μηνάς

